

Arkeologisk efterundersökning

Fyndplats för vikingatida armring

Pajse 1:9, Martebo socken, Gotlands kommun

Länsstyrelsens i Gotlands län dnr 431-4616-05

ArkeoDok Rapport 2005:10

ArkeoDok

Bakgrund

Många av de platser där man funnit vikingatida silverskatter på Gotland är mer eller mindre regelmässigt utsatta för plundring i samband med att åkrarna plöjs. Mot bakgrund i detta förhållande har länsstyrelsen på Gotland under hösten 2005 beslutat att låta genomföra efterundersökningar av ett antal platser som bedömts vara potentiella plundringsplatser. Föreliggande rapport avser en av dessa platser.

Tyngdpunkten i undersökningarna innebär enligt uppdraget att efter harvning och sådd av åkern genomsöka själva området för silverskatterna, så som de kommer till uttryck i tidigare undersökningar. Några mer detaljerade undersökningar i form av utgrävningar eller kompletterande undersökningar utanför de aktuella områdena är det således inte frågan om.

Uppdragets karaktär har därför inneburit en koncentration av genomsökningarna till själva skattområdena och användandet av metalldetektor för att spåra eventuella ytterligare mynt eller andra delar av silverskatterna. Rent praktisk har detta inneburit att vi inte har tagit fasta på de föremål av järn som regelbundet förekommer i åkrarna på Gotland, och inte minst i anslutning till de skattplatser där skatten legat i ett hus eller på en gårdsplats.

Det här innebär att efterundersökningarna av skattplatserna i mycket ringa grad säger något om fornlämningsmiljöns karaktär, generella tidsställning eller funktion, vilket bör beaktas vid en tolkning av fynden eller vid en vetenskaplig bearbetning av resultaten.

Vid Pajse i Martebo har för ca 50 år sedan påträffats en vikingatida armring av silver. Ringar av detta slag förekommer regelbundet i skatter från vikingatid och den påträffade armringen skulle mycket väl kunna komma från en skatt inom området.

Fyndet gjordes som ovan sagts för ca 50 år sedan, men inlämnades till länsmuseet på Gotland för några år sedan. Enligt uppgift skulle armringen ha påträffats på en harvpinne

i samband med rengöring av harven. Det är inte helt klarlagt exakt varifrån armringen kan ha kommit, men upphittaren har pekat ut en trolig åker, vilken således har varit målet för föreliggande underökning.

Åkern är belägen ca 500 meter öster om kyrkan i Martebo i anslutning till den östvästliga väg som passerar kyrkan. Den sluttar svagt mot nordost, med ca 2 meters nivåskillnad mellan den sydvästra delen och den nordöstra delen (den senare den lägre delen av åkern). Vid undersökningstillfället var åkern nysådd, med en vegetation på ca 5 cm höjd. Jordarten är moränlera. Förutsättningarna för en bra metallundersökning var således goda.

Syfte och metod

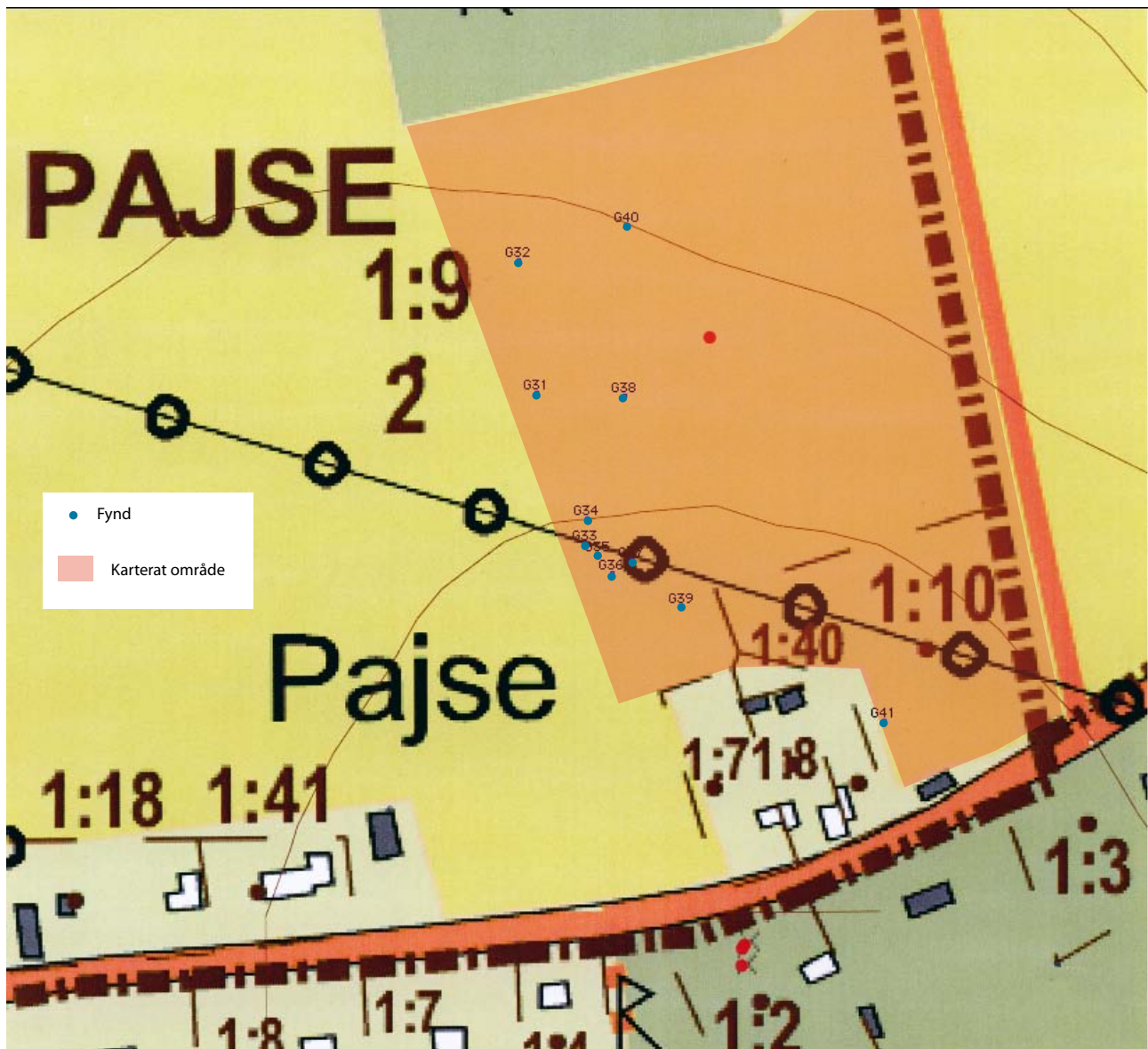
Syftet med föreliggande undersökning, som genomfördes av undertecknad fredagen den 14 oktober 2005, avsåg att undersöka om det i nämnda åker fanns rester av en vikingatida silverskatt, indikerad genom fyndet av en armring i silver.

Med tanke på att det rör sig om en tämligen stor yta och att någon indikation på en skattplats i åkern saknas, genomfördes undersökningen genom att i stråk med två meters mellanrum avsöka hela åkern från söder mot norr. Undersökningen syftade till att spåra föremål av brons eller ädelmetall, vilket innebar att järnföremål inte beaktats eller upptagits.

Registreringen av framkomna föremål har skett medelst GPS, vilket innebär att den exakta punkten kan variera med ett par meter från det värde som erhålls via GPS. Denna skillnad blir dock tämligen minimal i en karta av ordinär skala och kan ses som försumbar i detta sammanhang.

Resultat

De ytor som avsöktes framgår av kartan. Hela åkern avsöktes och inte i ett endaste fall påträffades något föremål av förhistorisk karaktär. Ett antal föremål av bly framkom i form av blykulor och smältor av bly, samt

Platsen för fyndet av den vikingatida armringen är oklar, då den påträffades på en haropinne i samband med rensning. Den åker som pekades ut som sannolik plats för fyndet är den sydöstra delen av Pajse 1:9, i princip området mellan fastigheten Pajse 1:71 och nordnordväst ut upp till skogskanten i norr och området öster därom fram till den nordsydgående skiftesvägen. Som framgår av kartan sluttar marken mot nordost. De sentida föremålen är framför allt påträffade i den västra delen av den avsöta åkerytan. Samtliga påträffade föremål är från sen tid; 1700-tal och framåt. Inte i något fall framkom föremål som kan ha att göra med en skattplats eller en förhistorisk boplats.

några knappar; allt från sen tid. Järnföremål förekommer över i stort sett hela ytan, men det mesta förefaller vara sentida material påfört från närliggande gårdar.

Den totala frånvaron av förhistoriska föremål och föremål som kan knytas till en silverskatt, parat med den tämligen noggranna metallundersökningen, indikerar att det uppenbarligen inte finns något förhistoriskt material i åkern, vare sig i form av boplats eller silverskatt.

Detta kan tolkas som att den påträffade armringen inte kommer från denna åker utan från något annat ställe. Man kan notera att åkern ligger i direkt kontakt med en åker västerut och detta område är något högre beläget än den nu aktuella åkern. Måhända är det så att armringen i själva verket har kommit från denna åker och att upphittaren har missbedömt situationen.

En annan möjlighet är förstås att armringen är ett lösfynd i ordets bemärkelse: att den aldrig

har ingått i en skatt, eller att en eventuell deponering enbart bestått av denna armring.

Rekommendationer

Med hänsyn till den totala frånvaron av förhistoriska föremål i den avsökta åkern finns det knappast anledning till vidare undersökningar inom nämnda yta. Eventuellt skulle en kompletterande underökning efter plöjning av åkern väster om den nu aktuella kunna vara av intresse, för att utröna om det i själva verket är från denna åker som armringen kommer. Åkern var vid karteringstillfället beväxt, vilket gjorde det svårt att kartera området.

Administrativa uppgifter

Arbetet genomfördes av undertecknad. Påträffade föremål är, i enlighet med länsstyrelsens beslut, överlämnade till länsmuseet på Gotland. Rapporter är tillställda länsstyrelsen på Gotland, länsmuseet på Gotland och riksantikvarieämbetet.

Lst, diarienummer: 431-4616-05

Doc. Dan Carlsson
ArkeoDok

Rapport efterundersökning fyndplats, Pajse 1:9, Martebo socken, Gotland

Nr	Beskrivning
G31	Blysmälta, ca 3 x 1,5 cm stor. Sentida
G32	Blykula, 0,6 cm i diameter. Tillplattad på två sidor. Sentida
G33	Blykula, ca 1,1 m i diameter. Skadad på ena sidan. Sentida
G34	Knapp, rund, ca 0,5 cm i diameter. Sentida
G35	Bronsbleck, böjt, ca 2 cm långt och 0,7 cm brett. Sentida.
G36	Blysmälta, oregelbunden, ca 4,5 cm lång och 0,4-1,2 cm bred. Sentida
G37	Blysmälta, oregelbunden, ca 2 x 1 cm stor. Sentida.
G38	Blybricka, rundad, ca 2 cm i diameter och 0,3 cm tjock. Sentida
G39	Bronstråd, böjd, ca 4 cm lång och 0,2 cm tjock. Sentida.
G40	Knapp, mässing, rund, ornerad, diameter ca 1,3 cm med fästögla. Sentida.
G41	Bronsplåt, oregelbunden, ca 3 x 2 cm stor och tunn. Sentida.